



Arbejdsmarked

Den private sektor hårdest ramt af mangel på uddannede

AE's arbejdsmarkedsfremskrivning til 2020 viser, at efterspørgslen efter personer med en videregående uddannelse stiger med hele 280.000 personer i de næste 10 år. Da udbuddet af videregående uddannede kun stiger med knap 100.000 personer, vil der i fremtiden mangle 180.000 personer med videregående uddannelse. Da den private sektor tegner sig for 75 pct. af stigningen i efterspørgslen, vil manglen på uddannet arbejdskraft især ramme den private sektor.

af chefanalytiker **Frederik I. Pedersen**

22. november 2010

Analysens hovedkonklusioner

- AE's 2020-fremskrivning viser, at efterspørgslen efter personer med en videregående uddannelse stiger med hele 280.000 personer de næste 10 år. Da udbuddet af videregående uddannede kun stiger med knap 100.000 personer, vil der være en generel mangel på videregående uddannede på 180.000 personer. Da den private sektor tegner sig for 75 pct. af stigningen i efterspørgslen, vil manglen på uddannet arbejdskraft især ramme den private sektor.
- Efterspørgslen efter faglært arbejdskraft stiger med knap 10.000 personer. Udbuddet af faglærte falder 25.000 personer, hvilket ligeledes peger på en generel mangel inden for denne uddannelsesgruppe.
- Manglen på uddannet arbejdskraft vil skade produktiviteten og derfor vækstmulighederne i økonomien. Ikke alene er der en direkte effekt, idet højere uddannede har et højere produktivitsniveau. Der er også en indirekte effekt idet højere uddannede løfter produktiviteten mere generelt i virksomhederne og muliggør investeringer i ny teknologi og omlægning til mere effektive arbejds-gange. At der er en stor indirekte effekt her, bekræftes af analyser i den nye Vismandsrapport.
- I forhold til regeringens vækst dagsorden starter man med at skyde sig selv i foden, når man vil spare mere end 5 mia. på uddannelse og forskning de kommende år.

Kontakt

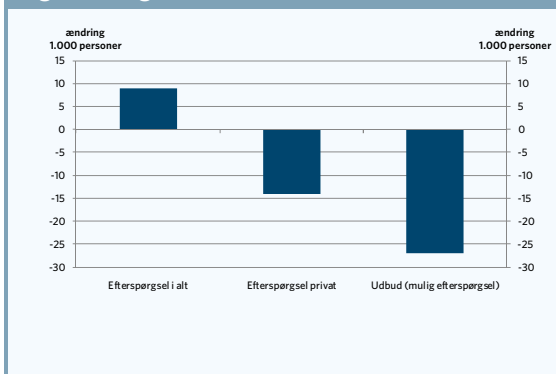
Chefanalytiker	Kommunikationschef
Frederik I. Pedersen	Janus Breck
Tlf. 33557712	Tlf. 33 55 77 25
Mobil 28424272	Mobil 40 61 34 38
fip@ae.dk	jb@ae.dk

Den private sektor hårdest ramt af mangel på uddannede

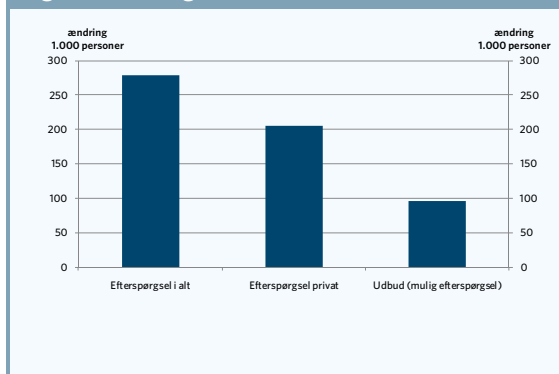
AE's 2020-fremskrivning viser, at der vil være en samlet stigning i efterspørgslen efter personer med en videregående uddannelse på hele 280.000 de næste 10 år, mens der vil være en stigning i efterspørgslen efter faglært arbejdskraft på knap 10.000 personer. Det fremgår af figur 1A og 1B.

Figureerne viser samtidig, at den private del af økonomien står for næsten 75 pct. af stigningen i efterspørgslen efter de videregående uddannelser svarende til 205.000 personer. Til gengæld falder den private efterspørgsel efter faglært arbejdskraft en smule frem mod 2020.

Figur 1A. Faglærte frem mod 2020



Figur 1B. Videregående uddannede frem mod 2020



Anm.: Den private efterspørgsel er afgrænset ift. erhvervet "offentlige tjenester".
Kilde: AE

AE frem skriver ligeledes udbuddet af uddannet arbejdskraft. Selvom udbuddet af videregående uddannede stiger med knap 100.000 de næste 10 år, kan det, som det fremgår af figur 1B, slet ikke følge med efterspørgslen. Fremskrivningen peger derfor på en samlet mangel på personer med en videregående uddannelse i størrelsesorden 180.000 personer frem mod 2020. Da næsten $\frac{3}{4}$ af efterspørgslen efter videregående uddannede ligger i den private del af økonomien, vil det især være de private virksomheder, der kommer til at lide under denne mangel.

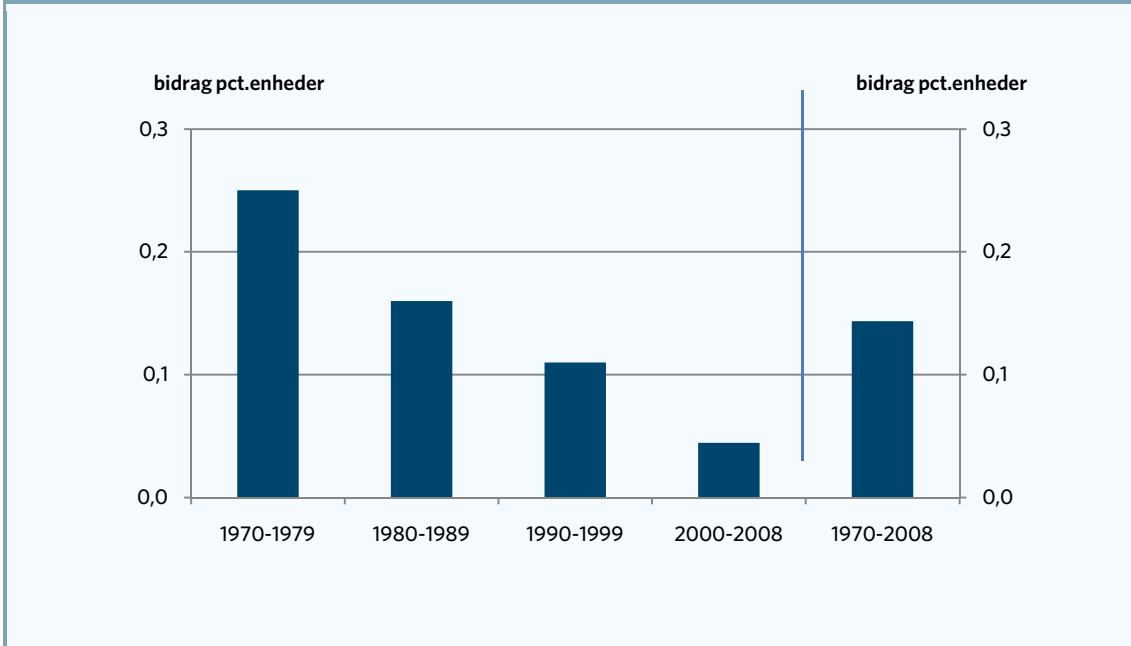
Udbuddet af faglært arbejdskraft falder med godt 25.000 personer. Det viser figur 1A. Fremskrivningen peger dermed også på en samlet mangel på faglært arbejdskraft frem mod 2020. Det gælder også i den private sektor, selvom efterspørgslen falder en smule her.

Mangel på uddannede vil bremse væksten

Det kan få alvorlige konsekvenser for dansk økonomi, at virksomhederne ikke kan få den uddannede arbejdskraft, de har behov for. Det vil skade produktiviteten og derfor vækstmulighederne i økonomien.

For det første har højere uddannede et højere individuelt produktivetsniveau end lavere eller ikke-uddannede. Det afspejler sig i de relative lønninger og optræder i vækst- og produktivetsregnskaberne som bidraget fra arbejdskraftens uddannelsesniveau eller kvalitet. Som det fremgår af figur 2, har der været et generelt positivt bidrag fra uddannelsesniveauet til produktivetsudviklingen i snæver forstand i de private virksomheder fra 1970-2008, om end bidraget er blevet gradvist mindre.

Figur 2. Snævert produktivetsbidrag fra arbejdskraftens kvalitet i den private sektor



Anm.: Beregnet som simple gennemsnit over de forskellige perioder.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik produktivetsregnskab, september 2010.

I 1970'erne lå bidraget på $\frac{1}{4}$ procentenhed om året, i 1980'erne på godt 0,15 procentenhed, i 1990'erne på godt 0,1 procentenhed om året, mens vi i 2000'erne har haft et bidrag på knap 0,05 procentenhed om året. Til sammenligning kan nævnes, at arbejdsmarkedets bidrag til den samlede BNP-vækst i perioden fra 1970-2009 (antallet af rå præsterede arbejdstimer) i gennemsnit har ligget på -0,1 procentenhed om året.

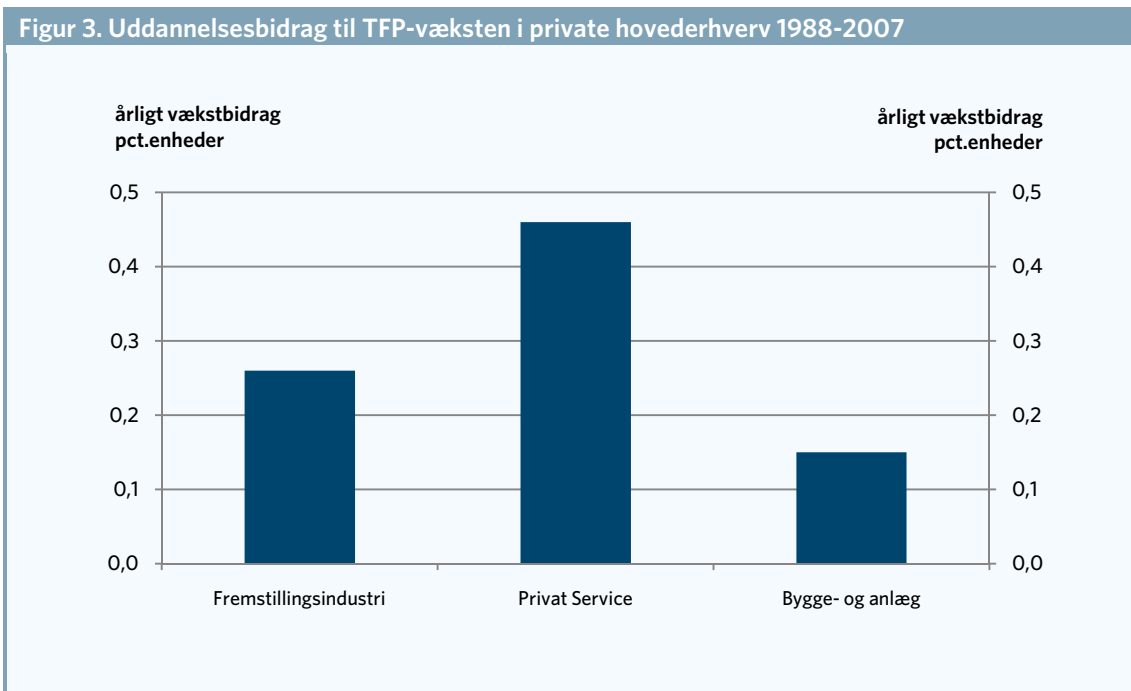
For det andet ligger der en række indirekte effekter fra uddannet arbejdskraft på produktiviteten. Således kan en ny og bedre uddannet person på en arbejdsplads også forbedre sine kollegaers produktivitet ved at lære fra sig, forbedre arbejdsdelingen eller være med til at øge omstillingen i virksomheden generelt. Samtidig kan mere og højere uddannet arbejdskraft være en forudsætning for investeringer i ny teknologi, med forøgelse af kapitalapparatet og produktiviteten til følge. Hvis indførelsen af ny teknologi samtidig medfører omstilling til mere effektive arbejdsgange, ligger der en yderligere kilde til øget produktivitet fra uddannelse.

Stor indirekte effekt fra uddannelse

De Økonomiske Vismænd har i efterårsrapporten 2010 netop en interessant analyse af de indirekte effekter af uddannelse på produktiviteten. Produktiviteten er her forstået som det "smalle" produktivetsbegreb, totalfaktorproduktiviteten (TFP), der viser den effektivitet, med hvilken produktionsfaktorerne finder anvendelse i virksomhederne.

Vismændene ser, med udgangspunkt i mikrodata, på sammenhængen mellem virksomhedernes TFP-niveau og de beskæftigedes uddannelsesniveau inden for industri, bygge- og anlæg samt private service virksomheder. Og konklusionen er klar for alle tre erhverv: jo større andel af uddannede, jo højere er TFP-niveauet i virksomheden.

Ud fra analyseresultaterne regner vismændene sig endvidere frem til, hvad uddannelsesudviklingen for de beskæftigede har betydet for TFP-produktiviteten (svarende til den indirekte effekt) inden for de tre private hovederhverv fra 1988 til 2007. Det er vist i figur 3.



Kilde: AE pba. Vismandsrapport efteråret 2010.

Inden for fremstillingsindustri beregnes således, at det stigende uddannelsesniveau har løftet TFP med 0,26 pct. per år. Og inden for private serviceerhverv beregnes, at faldet i andelen af ufaglærte og faglærte samt stigningen i andelen af personer med en videregående uddannelse har løftet TFP med 0,46 pct. per år. Inden for bygge- og anlægssektoren, hvor uddannelsesniveaet kun er steget i mindre grad, udregnes at det trods alt øgede uddannelsesniveau har løftet TFP med 0,15 pct. per år.

Så ikke alene er der, som det fremgår af vækst- og produktivetsregnskaberne i figur 2, tale om et direkte bidrag til produktivetsvæksten fra et stigende uddannelsesniveau. Der ligger også et større *indirekte* bidrag fra uddannelsessammensætningen til produktivitet via TFP-udviklingen. De i figur 3 viste resultater svarer i nutidskroner til et årligt velstandsløft på cirka 2 mia. kr. alene fra TFP. Det bliver til mange penge, når man ser over den 20-årige periode.

Det virker samtidig underordnet, når Vismændene stiller spørgsmål ved årsagssammenhængene i deres mikroanalyse: Er det uddannelse, der skaber høj produktivitet, eller er det høj-produktive virksomheder, der efterspørger højt uddannet arbejdskraft?

Hvis høj-produktive virksomheder ikke kan få den uddannede arbejdskraft, de ønsker, så investerer de formentlig heller ikke i den nyeste teknologi (produktivitetseffekt via kapitalapparat) og undlader derfor også at omstille produktionen i en mere effektiv retning (produktivitetseffekt via TFP). Der er altså ingen tvivl om, at de traditionelle vækstregnskaber undervurderer effekten af uddannelse.

I ovenstående lys virker det helt uforståeligt, at regeringen sammen med Dansk Folkeparti de kommende år vil spare over 5 mia. på uddannelse og forskning som følge af udmøntningen af den såkaldte Genopretningspakke og Finanslovsforhandlingerne for 2011. I forhold til regeringens vækst dagsorden starter man med at skydes sig selv i foden.

Boks 1. Antagelser bag fremskrivningerne

Fremskrivningen af **efterspørgslen efter arbejdskraft** er baseret på en fortsættelse af de historiske tendenser, hvad angår erhvervsfordeling og erhvervenes efterspørgsel efter de forskellige typer af uddannet arbejdskraft. Fremskrivningen er lavet, så den på makroniveau afspejler AE's seneste konjunkturvurdering fra september 2010 og AE's langsigtede fremskrivning af strukturerne på arbejdsmarkedet. Den offentlige sektor vokser på linje med regeringens mellem- og langfristede antagelser.

Fremskrivningen af **udbuddet (mulige efterspørgsel)** af arbejdskraft er lavet på baggrund af AE's uddannelsesmodel, som bruger de seneste overgangssandsynligheder (eksempelvis sandsynligheden for at en person med en gymnasial eksamen tager en given universitetsuddannelse) til at udregne de unges fremtidige uddannelsesmønster og derfor udviklingen i arbejdsstyrkens uddannelsessammensætning. Derudover er der korrigeret for, at ledigheden normaliseres fra det nuværende høje niveau til et lavere strukturelt niveau.

I fremskrivningen regnes efterspørgslen efter arbejdskraft og udbuddet af arbejdskraft således som uafhængige størrelser. I den virkelige økonomi må efterspørgslen selvfølgelig tilpasse sig til udbuddet (import af arbejdskraft ikke medtaget) - virksomhederne kan ikke ansætte flere faglærte og videregående uddannede, end der er. Fremskrivningen skal derfor ses som et scenario, der viser mismatch mellem det, der ønskes, og det der kan lade sig gøre med de forudsætninger, der er lagt til grund. Der er ikke tale om en prognose.

Det skal bemærkes, at der under overfladen kan gemme sig en større mangel på personer med specifikke typer af uddannelse, mens der kan være overskud af andre. Fx vil den overordnede mangel på faglært arbejdskraft ikke være jævnt fordelt på uddannelsesgrupper. Samtidig fortsætter fremskrivningen den tendens, der har været til, at stillinger, der tidligere var skræddersyet til en faglært, fremover i stigende grad varetages af personer med en videregående uddannelse. Det gælder fx inden for bankvæsenet, hvor mange i dag har en kort videregående uddannelse som markedsføringsøkonom, finansøkonom, HD eller lignende. Bortset fra, at korte videregående uddannelser typisk er mere bogligt orienterede, er der på uddannelseslængden ikke den store forskel til de faglærte uddannelser.